СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК. — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 231. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 4. жовтня 1930. VOL. XXXVIII. No. 231. Jersey City, N. J., Saturday, October 4, 1930. THREE CENTS.

ЛЯЦЬКА ПОЛІЦІЯ ВБИЛА ГОЛОВІНСЬКОГО.

„СВОБОДА" одержала зі Львова телеґраму слідуючого змісту:

ГОЛОВІНСЬКИЙ, АРЕШТОВАНИЙ ПІД ЗАМІТОМ, ЩО БУВ КОМАНДАНТОМ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ЗАСТРІЛЕНИЙ ПОЛЬСЬКИМ ЖАНДАРМОМ. ВЕЗЛИ ЙОГО ЖАНДАРМИ ПІД БІБРКУ, МАБУТЬ ДЛЯ КОНФРОНТАЦІЇ У ЗВЯЗКУ З НАПАДОМ НА ПОЧТОВИЙ ВІЗ. ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ ВИПРАВДУЄТЬСЯ. МОВЛЯВ, ГОЛОВІНСЬКИЙ ХОТІВ УТІКАТИ.

(Покійний Головінський брав активну участь в українській визвольній боротьбі, займав визначне командне становище й зачислявся до найкращих і найвідважніших старшин. В 1928 р. судили його у процесі проти Атаманчука, Вербицького й прочих. В останніх часах польська поліція звернула на нього знов особливішу увагу. В польських ґазетах писали нераз, що він є головою УВО в краю та веде провід у терористичній акції. Одначе не могли найти на те ніяких доказів. Його вбивство було цілком певно варварською пімстою польських жандармів за вбивство польського жандарма підчас нападу на почтовий віз під Бібркою, а заразом підступним зглядженням людини, яка, на їх думку, кермувала тою терористичною акцією, що тепер розгорілася в краю).

ГУВЕР ПРО ЕКОНОМІЧНУ ДЕПРЕСІЮ

КЛІВЛЕНД (Огайо). — 10,000 людей слухали промови президента Гувера, яку він виголосив на конвенції товариства „Амерікен Бенкерс Асосіейшен".

Президент візвав банкирів до співпраці над усуненням економічної депресії. Він підніс, що загал глядить на теперішнє економічне положення дуже песимістично. А це несправедливо, бо депресія не зменшила доходів великої частини населення. Дотого економічна депресія панує в цілім світі. Та Америка, говорив президент, не може ждати, аж відносини світові поправляться. Вона сама зуживає около 90% того, що продукує. Значить треба тільки піднести консумцію, а часи поправляться. Відносини можуть скоро взяти інший оборот, як тільки банкирі возьмуть провід і самі повірять, що є дійсний і скорий вихід з депресії.

ПРОТИ ЗНИЖЕННЯ ЖИТТЄВОЇ СТОПИ.

КЛІВЛЕНД. — Президент Гувер заявився проти тих, котрі твердять, що треба знизити життєву стопу. Президент каже, що це доперва означалоб економічний упадок Америки. Тому треба змагати не тільки до того, щоб теперішню життєву стопу задержати, але ще її вище піднести.

ВОКЕР І ЖИДІВСЬКІ СВЯТА.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер видав ультимат, у якім зазначив, що міські урядовці, котрі відмовлися зізнавати перед великою лавою суддів присяжних у справі Еволда, мають до 24 годин явитися перед судом і зізнавати, або покинути службу.

Та реченець минув, а ніхто не зголосився. Тоді Вокер заявив, що продовжує реченець на дальші 24 години, бо тепер був жидівський Судний День, який певно був перешкодою у виконанню його домагання.

ТОТЛ У СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Чарлз Тотл, републиканський кандидат на ґовернора нюйорського стейту, визваний ґовернором Рузвелтом, заявив, що коли він буде вибраний ґовернором, а йому предложать до підпису бил у справі прогибіції, опертий на акті Волстеда, то він його не підпише.

НА КУБІ НЕСПОКІЙ.

ВАШИНҐТОН. — З Куби доносять, що президент Махадо готовиться завісити конституцію і проголосити стан облоги. На острові панує неспокій, який дає багато до застанови навіть вашинґтонському урядови.

ПРОТИ ЛІНЧІВ.

АТЛЯНТА. — Проповідники методисько-епископальної церкви видали заяву, в якій напятнували лінчі як пережиток варварських часів.

РАБІНИ ПРОТИ КОРУПЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Підчас Судного Дня проповідували нюйорські рабіни про приміненні жидівської моралі до модерного життя, а разом з тим дуже гостро виступили проти хабарництва, яке деморалізує адміністрацію і судівництво.

ЕДИСОН ПРО „ШТУЧНЕ ОКО".

НЮ ЙОРК. — Старий винахідник Едисон заінтересувався тепер авіяцією. Найбільше заінтересований у тім, щоби знайти спосіб, як летіти літаками безпечно підчас мраки, а властиво, як злітати тоді на землю. Едисон твердить, що коли ми навчилися переміняти світло у звук, а звук на світло, то цілком певно вдасться знайти „штучне око", яке буде бачити і підчас мраки.

ЗАВАЛИВСЯ БУДИНОК.

НЮ ЙОРК. — Коли всі спали, завалився будинок в Ґрінвіч Виледж, наслідком чого згинуло 5 осіб, а 9 ранених відвезено до шпиталю.

КАРДИНАЛ ПРО ТЕАТРИ.

НЮ ЙОРК. — Кардинал Гейз виголосив промову до 500 адвокатів і суддів, католиків, а в тій бесіді торкнувся справи театральних вистав. Кардинал підніс, що ми застановляємося глибоко над економічною депресією, але не маємо часу на шукання заради моральній депресії. Він заявив, що ми маємо театри, що на їх сценах виставляються штуки, які потрясають людиною, котра має сяке таке виховання. А що гірше, говорив кардинал, нема в Ню Йорку такої сили, котра могла би такі вистави припинити.

ШАХТ ПРО НІМЕЧЧИНУ.

НЮ ЙОРК. — До Америки прибув на відвідини д-р Гальмар Шахт, бувший президент Німецького Державного Банку. Він заявив, що приїхав дати кілька відчитів на економічні теми. Щодо Німеччини висказався в той спосіб, що там появлятимуться ріжні Гітлери так довго, поки не скинуть з Німеччини економічних оков. Він каже, що в Німеччині буде спокій і порядок, як люде матимуть що їсти. Як світ поставиться розумно до Німеччини, то й Німці будуть розумними людьми.

МУСОЛІНІ ПРОТИ ВІЙНИ.

Після довшої мовчанки Мусоліні виступив з довшою публичною промовою, в якій заявив, що Італія працює над усталенням мира. Всі розмови про війну не мають ґрунту під собою.

ПО ВІЙНІ ВСІ ЛЮБЛЯТЬ СТРІЛЯТИ.

У селі Вязовій коло Жовкви господар Гриць Горбань, який жив у незгоді зі своїм сином Михайлом, на днях у суперечці стрілив з револьвера до сина, вцілив йому в живіт та поранив так, що Михайло лежить у лічниці і може вмерти. Войовничого батька арештовано.

НА РАДІСТЬ ЖІНКАМ.

Лікар у Липську, д-р Сельгайм, винайшов спеціяльний лік усунення породових болів. Практика виказала, що жінка, заживши це лікарство, хоч не попадає в сон і є при породах зовсім притомна, то не відчуває ніяких болів, хочби порода тривала дуже довго. А найважніше: цей лік зовсім не шкодить організмови жінки ані дитини.

ПЕРЕХОВУВАЛИ СРІБЛО.

Київська преса сповіщає, що підчас ревізії на кватирі співробітника ВУФКУ, Криницького, найдено 750 карбованців срібних грошей, у скарбника заводу „Більшовик", Буданова, найдено 273 карб. срібла, в однієї перекупки на Переяславщині найдено 780 карб. срібла. — Радянська преса пише, що це „контрреволюційне кубло" переховувало ці срібні гроші на час, колиб упала большевицька влада, і за це згадані особи стануть перед судом.

ЗБІҐЦІ З СРСР.

Недалеко Прудник у виленському повіті втікло до Польщі 13 осіб, які не могли помиритися з насильною колективізацією. Декотрі з тих збіґців перепливли кордон разом з кіньми й іншим домашним скотом. Збіґці кажуть, що краще жити на чужині в найгірших обставинах, ніж у радянських републиках.

ЗАЙВІ РОЗМОВИ ПРО РЕВІЗІЮ КОРДОНІВ.

Чехословацький премієр міністер Уджаль заявив у парляменті, що ні президент Масарик, ні хто інший з урядових кол не думає, що можна розвязати цілу низку непорозумінь в Европі при помочі ревізії кордонів. Уважають, що ця заява має положити кінець розмовам про ревізію кордонів між Чехословаччиною й Угорщиною.

КОМСОМОЛЬЦІ ХАБАРНИКАМИ.

Перед київським судом відбудеться розправа проти 20 осіб, які, працюючи в різні у Ларниці під Києвом, побирали від приватних осіб хабарі по 50 карбованців, за що продавали мясо „буржуазним елементам", а кривдили пролетаріят. Ці хабарники, купуючи для комунальної різні худобу, визначували буржуям більшу вагу їх товару і т. д. „Пролетарська Правда" пише, що хабарі брали також партійні комуністи і комсомольці, за що всі вони станують тепер перед судом.

ПЕРЕД ЧЕРВОНИМ СУДОМ.

З Київа сповіщають, що тамошній окружний суд закінчив розправу проти Донця і Швайка, козаків повстанчого відділу Клименка, який 1919 року боровся проти большевиків і в околицях Уманя винищував комуністів. В самому Умані обвинувачені вбили команданта міста. Донця і Швайка засуджено на кару смерти, яку й виконано, а кількох їх товаришів на кару від 3 до 8 літ вязниці.

ГУЦУЛЬСЬКИЙ МУЗЕЙ НА ЗАКАРПАТТІ.

Чеське міністерство шкільництва та народної освіти дало субвенцію на перші праці для влаштування гуцульського музею в Рахові на Закарпатті. Основою для нього мають стати збірки, що були зібрані шкільним референтом в Ужгороді. Вважають, що цей музей, з огляду на своєрідність гуцульських памяток, буде одним з найцінніших етноґрафічних музеїв у Чехословаччині.

ЩЕДРИЙ РОТШИЛЬД.

Барон Ротшильд дарував мілion долярів на будову 70 будинків для беззахисних і безробітних у Палестині. При будові цих домів працюватимуть тільки жидівські робітники, щоби тим чином ліквідувати безробіття серед палестинських робітників Жидів.

САМОВБИВСТВО ФАБРИКАНТА В ОЧАХ ЕКЗЕКУТОРА.

В Шарльотенбурґу збанкротував фабрикант Генрих Шульц. Коли до його помешкання прийшов екзекутор, Шульц вхопив за револьвер і відібрав собі життя в очах екзекутора.

ПОЖЕЖІ.

Польські часописи повідомляють, нібито чотирох людей хотіло підпалити стирту збіжа на фільварку Александрія біля Підністрян (пов. Бібрка), власність кн. Любомірської. Вартівники револьверовими вистрілами відстрашили їх. Підпалячі відстрілювалися з крісів. — На кольонії Германовичі (пов. Перемишль), власність проф. Гальбана зі Львова, згоріла стирта збіжа. Причини пожежі не стверджено. — Польські ґазети повідомляють, що невідомі люди на Кадецькій вул. у Львові підпалили бочки смоли, призначені для направи дороги. Хотіли так підпалити телеґрафічні стовпи. Прохожі погасили вогонь. — У Зимній Відці (коло 8 км. від Городецької рогачки) дня 13 вересня вечером згоріло 5 господарств із около 10 будинками. Польські часописи повідомляють, нібито слідство виказує, що вогонь повстав із підпалу, бо передтим якісь люди хотіли підпалити тамошній тартак, та їх сполошили. — В Опарові біля Гаїв Вижних згоріли стирти вівса на фільварку; в Гуменові біля Винник згоріли 4 стирти збіжа. Найбільша пожежа була на фільварку, арендованім Ґед. Ґедройцем у Кипячці (пов. Тернопіль). Огонь охопив 18 стирт. Шкоди є на 78 тис. зол. — В Олеську (пов. Золочів) невідомі люди підрізали дроти, якими прикріплені телеґрафічні стовпи. Стовпи не перевернулися.

ОБЄДНАННЯ ДЕРЖАВ, ВОРОЖИХ ВЕРСАЛЬСЬКОМУ МИРОВИ

НІМЕЧЧИНА, ІТАЛІЯ, ТУРЕЧЧИНА Й РОСІЯ ДОМАГАЮТЬСЯ РЕВІЗІЇ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ.

МОСКВА (СССР). — Приняття „по царському" в Москві нового турецького посла вказує на спеціяльно приятельські відносини між Росією й Туреччиною. За цим приятельством мабуть криється дуже важний факт, який має світове значіння.

Треба пригадати відповідь Італії та Німеччини на пропозицію Бріяна в справі утворення европейської федерації. Як відомо, обидві ці держави недвозначно зазначили, що раніше федерації має бути ревізія Версальського та інших мирових договорів. Відомо, чому Німеччина домагається ревізії цього договору, а Італія вважає, що її обійшли в поділі бувших німецьких африканських кольоній. Крім того її непорозуміння з Югославією викликують також вороже відношення до Франції.

Італія працює в напрямкови зміни Версальського договору в свою користь, а тому шукає собі в цьому союзників. Французькі політики думають, що в останньому торговельному договорі між Росією та Італією є секретний параґраф на випадок війни Італії з Францією, чи з ким іншим. Думають, що Росія зобовязується на випадок війни постачати Італії харчі та інші сирівці й фабрикати, які Росія зможе дати. Доставу цього Італія думає забезпечити своєю воєнною фльотою, яка має основу на острові Родосі, біля турецького берега.

Тепер очевидно Італія сподівається через Росію досягнути порозуміння з Туреччиною, щоби підчас можливої війни забезпечити собі пропуск через турецькі проливи з Росії до Італії всього експорту. Звичайно, Туреччина також вважає себе дуже покривдженою мировими договорами й тому радо привитає ревізію всіх договорів. Отже нема нічого дивного, що вона знайшлася в бльоку держав, які домагаються ревізії договорів.

ГРІЗНА СИТУАЦІЯ У СХІДНІЙ ЕВРОПІ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — На пленарному засіданню Ліґи Націй представники держав Східної Европи заявили, що в Болгарії, Румунії, Чехословаччині, Польщі й Австрії складається дуже поважна політична ситуація, яка грозить викликати в тих державах серіозні політичні заворушення. Кріза хліборобства може привести до революції, коли не поліпшиться збут хліборобських продуктів.

Чеський представник уважає, що одиноким виходом з тяжкого становища може бути лише взаїмне порозуміння всіх европейських держав на економічному ґрунті.

АВСТРІЙСЬКІ ФАШИСТИ ГОТУЮТЬ СВОЮ ДИКТАТУРУ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Міністер внутрішніх справ, Штарґемберґ, який одночасно є головою австрійської фашистівської орґанізації „Гаймвер", оголосив заяву, що вразі перемоги соціялістів на виборах до парляменту 9. листопада, фашисти проголосять свою диктатуру в Австрії. Вони числять на допомогу австрійської армії.

Штарґемберґ раніше працював з Гітлером і є його приятелем. Очевидно, успіхи німецьких фашистів при виборах до парляменту в Німеччині дали великі надії австрійським фашистам на їх перемогу при виборах.

ЯПОНІЯ РАТИФІКУВАЛА ЛОНДОНСЬКУ УГОДУ.

ТОКІО (Японія).—Японський імператор підписав протокол лондонської морської угоди. Отже тепер уже всі три держави, які склали цю угоду, ратифікували її.

Після ратифікації імператором лондонського договору морський міністер адмірал Такарабе, подав прохання про димісію. Він був учасником японської делеґації в Лондоні й тому головно проти нього велися напади всіх ворогів цієї умови.

ШВАЙЦАРІЯ ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО ІМПОРТУ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Росія продала в Швайцарії в липні та серпні сім разів більше своїх харчових продуктів, фабрикатів та сирівців, ніж у червні. Найбільше привезено в Швайцарію шкіри та харчових продуктів, які продавано по надзвичайно низьких цінах.

Наприклад, заморожену курятину продавано на 20 до 30% нижче цін, які стояли на швайцарському ринкови. Ґазети домагаються від уряду встановленя високого мита на російський імпорт, щоби припинити радянський „домпінґ".

ЗАГИНУЛО 14 МАЙНЕРІВ.

ЛОНДОН (Англія). — Недалеко міста Волсаля стався вибух у майні вугля. 14 робітників, які знаходилися в майні на місці вибуху, засипані землею. Нема надії на те, що вони залишилися живими.

Причина вибуху ще не відома, але адміністрація майнів уважає, що вибух стався в наслідок несправности дротів біля електричної машини, яка видобувала вугіль.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО ПОВИНЕН ІТИ ДО КАЛЕДЖУ?

Для дітий, що покінчили висшу школу, та для їх родичів се дуже важне питання. Чуємо про нього й від людий, які таких дітий не мають. Кажуть вони: „Треба нам говорити й писати про те, щоби родичі посилали дітий до висших шкіл." Займаються сим питанням і другі народи. Американці теж про нього говорять. І вони теж дають на се ріжні відповіди. Одні кажуть, що всі повинні мати образовання в каледжу. Другі кажуть, що ніхто не повинен іти до каледжу. Ще інші кажуть, що туди повинні йти ті, що не можуть робити чогось другого. Інші кажуть, що тільки вибранці. Ще інші, що тільки атлети. І такі інші відповіди ще можливі на се питання.

Збирається дати відповідь на се питання Д. Т. Говард, професор психольоґії в университеті Нортвестерн. Щоби відповісти на питання, він завдає собі питання: котрі ученики роблять у каледжі найкращі поступи, а вийшовши з каледжу, найкраще свого знання вживають. На основі своїх великих спостережень, які він зібрав, маючи нагляд над студентами, яких приймають у той университет, він прийшов до переконання, що зі студентів, які покінчили „гайскул", на университеті певно найкращий поступ будуть робити ті, що робили вже гарні поступи в висших школах. Колиб школярів „гайскулу" розділити на три частини, з котрих перша робила найкращі успіхи в науці, друга середні, трета нижчі середних, то на загал, пересічно перша група й у каледжі буде робити найкращі успіхи.

Далі на основі тисячі своїх спостережень Говард зробив друге спостереження, що студенти, які йдуть до каледжу тільки тому, що їх посилають, без огляду на їх здібність, звичайно роблять слабий поступ у науці. Найкращі поступи роблять ті студенти, які мають велику охоту йти до каледжу, і мають охоту не тому, що каледж дає посаду, або визначне становище в громадянстві, або тому, що тепер така мода, щоби кінчити каледж, але тому, що вони справді хочуть посвятити своє життя якійсь праці, яка вимагає висшого образовання.

У сей спосіб Говард приходить до простого правила. Не порадно посилати в каледжі школярів, які в висших школах не робили добрих поступів, і не порадно насилу пхати дітий до каледжів, коли вони туди йти не хочуть. Зате, коли дитина до висшої школи напирається, а в нижчих школах рабила гарні поступи, то буде злочином супроти дитини її у вищу школу не пустити.

М. Данильченко.

ПРИЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРІЗИ

Минулого тижня Ліґа Націй обговорювала проблему економічної депресії.

Перший раз за своє десятилітне істнування вона поставила економічне питання на перше місце.

Женеву, так як і Берлін, Лондон, та Вашинґтон, примушує життя дати перше місце економіці, а не політиці.

Зростаюча світова економічна кріза наглядно показала політичним діячам, що причини всіх сучасних політичних заворушень треба шукати в економічній депресії.

Недавні революції в републиках Полудневої Америки, різка зміна розподілу сил в новім канадійськім парляменті, остання побіда фашистів в Німеччині, напруження в Австрії, Польщі та на Балканах, все це є наслідки економічної крізи.

Безробіття та низкі ціни на фармерські продукти викликають незадоволення цих двох найбільших ґруп населення і воно міняє свій уряд, чи то революційним чи конституційним шляхом, надіючись через зміну політичної системи поліпшити своє життя.

На голови часто неповинних урядів падає відповідальність за економічну крізу, якої коріні можуть бути у протилежному кінці земної кулі.

Сучасні економічні стосунки є такі скомпліковані, що кріза в одній державі чи частині світа скоро поширюється й на инші, бо тепер всяка країна є тільки частиною світової економічної системи.

Періоди депресії та розвитку.

Економічне життя ніколи не буває зовсім нормальним.

Ціни падають або підносяться; ринок зростає або підупадає; продукція збільшується або зменшується; фабрики працюють понад силу, як наприклад за останні 4 чи 5 років, а потім — зменшують свою продукцію на половину.

Періоди дійсного добробуту є тоді, коли фабрики перевантажені замовленнями на товари і коли кождий чоловік і кожда машина що дня працюють повністю.

В такі періоди ринок повний товару і кождий має можливість купувати не тільки все потрібне, але часто й непотрібне.

Коли кождий з нас робить свою повну денну працю, виробляючи певну скількість товару для вжитку інших, тоді все економічне життя країни є зрівноважене; ми продукуємо богатства для розподілу їх між ними і всі почуваємо себе матеріяльно добре, а завдяки цьому купуємо ще більше і цим знову збільшуємо потребу продукції товарів.

Це часто веде до надпродукції.

Допустимо, що в якісь частині економічного орґанізму країни трапилась подія, яка викличе зменшення її продукції. Це вплине негайно неґативно на звязану з ним другу частину орґанізму, а та в свою черґу на инші частини, і так поволі гармонія економічного життя країни буде нарушена.

Економічний проґрес чи реґрес зростають сами собою.

Коли починається застій у якійсь промисловости, то вона зменшує продукцію, а значить і скількість працюючих. Ці безробітні, не одержуючи платні, не можуть купувати товару у торговця, а це зменшує його заробіток. Торговля зменшує знову закуп товару у ґуртівника, а цей останній зменшує замовлення у фабриканта. Фабрикант у свою черґу купує менше сирого матеріялу, як сталі, міді, нафти, вугля, а також зменшує скількість своїх робітників.

Все це відбивається на скількости залізничих перевозок, а через те залізниця зменшує закупи для себе вугля, сталі та инших матеріялів і звичайно зменшує скількість своїх службовців.

Колиж наступить повна економічна кріза, то продукція скорочується до можливого мінімуму.

В періоди депресії ми зменшуємо купівлю товарів до крайности, бо не знаємо, що буде завтра.

Коли в такі часи ми маємо працю, то стараємося заощадити як можна більше на чорний день.

Зміна на краще наступає тоді, коли акумуляція заощаджених ґрошей, або якісь инші причини, збільшують рух торґу та промислу.

Цей рух дає кождому більше певности щодо кращої будучини, а через те ми починаємо знову більше купувати товару.

Торговець замовляє більше у ґуртовника, ґуртовник у фабриканта, а останній у продуцента сирівців.

Рух залізниць починає збільшуватися. Повторюється тасама процедура, що й при депресії, але на цей раз вже в кращий бік, тобто в сторону відживлення хворого економічного орґанізму. Періоди депресії та розвитку черґуються в такому порядкові:

1) Депресія; 2) Повільне відживлення; 3) Повний розвиток; 4) Надпродукція; 5) Інфляція кредиту — дорогі гроші; 6) Нова кріза.

Кожда така черґа звичайно звільна переходить в слідуючу і відріжняється одна від другої тільки активністю спекуляції, скількістю продукції, розмірами збуту, скількістю непроданих товарів на складах та грошовим ринком.

Біржа й вартісні папери.

В Америці істнує багато статистичних орґанізацій, які займаються виключно збиранням статистичного матеріялу щодо активности бізнесу, але вони дуже часто помиляються в своїх пророкуваннях.

Більшість цих пророків від статистики думає, що біржевий барометр показує ще й тепер продовження першої черґи періоду депресії.

Шерова біржа є тільки барометром, який показує стан бізнесу.

За останні 5 років вартісні папери йшли вгору тому, що всі фабричні та торговельні підприємства були завалені роботою і мали дуже добрі заробітки. Вони йшли вгору не тільки тому, що фабрики добре заробляли, але й тому, що всі сподівалися, що підприємства зароблятимуть ще більше. Колиж прийшов застій у продукції, то біржа перша це відчула. Це й було причиною краху на біржі.

Не біржа викликала економічну депресію, а навпаки, зменшення активности торґу та промислу викликало біржеву катастрофу.

Зниження цін на фармерські продукти.

Фармерські продукти хитаються в ціні значно більше ніж фабричні, тому, що на врожай впливають ріжні кліматичні зміни.

Тут не можна, як у фабричній індустрії, наперед обрахувати скількість продукції, а через те буває й так, що підчас депресії в фабричному промислі ціни на збіжжа зростають, або навпаки, підчас індустріяльного розцвіту ціни на продукти сільського господарства падають.

Але нормально ті обставини, що впливають неґативно на фабричну індустрію, приносять такіж наслідки і для сільського господарства.

За останні кілька місяців, з причини великої надпродукції збіжжя в цілому світі, упадок цін на нього був значно більший ніж на инші сирівці та індустріяльні вироби.

Винятком була тільки мідь, якої ціна впала за цей час процентово більше ніж на збіжжя.

Економічна депресія та безробіття звичайно зменшують запотребовання всяких продуктів, у тім числі й фармерських, а коли до того ще маємо надпродукцію, то ціни часто падають непропорціонально низко.

(Конець буде).

ПЯТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

Згідно з § 17 статута Обєднання і рішенням Екзекутиви з дня 3 вересня б. р., подається до загального відома, що **ПЯТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ** відбудеться **в четвер, дня 23 жовтня 1930 р., в Ню Йорку, Н. Й.,** в галі „Ґаліція Спортінґ Клоб", 109-111 Іст 15-та улиця (Собвейова стація Юніон Сквер).

Конґрес почнеться в годині 9 рано. Треватиме один день.

ПРОГРАМА:

1. Відкриття Конґресу.
2. Вибір президії Конґресу й комісій.
3. Звіт уступаючого уряду.
4. Дискусія.
5. Реферати:
   а) Українська справа у майбутньому.
   б) Український іміґрант у культурнім і політичнім житті Америки.
   в) Старе й нове покоління української іміґрації.
   г) Орґанізація фінансової сили української іміґрації в Америці.
   ґ) Українська народня штука в Америці:
      1) Хорова справа. 2) Театр і національні танки.
   д) Українська молодь в Америці:
      1) Орґанізація молоді. 2) Куди прямує американська молодь українського роду?
6. Ухвалення резолюцій.
7. Уділення абсолюторії уступаючому урядови.
8. Вибір нового уряду.
9. Внесення і запити.

Кождий делеґат мусить виказатися повновластю Товариства.

З СТАТУТА ОБЄДНАННЯ: § 22. Орґанізації, які входять в Обєднання, мають право вибирати і висилати делеґатів на кождоразовий Конґрес; кошти делеґатів покриває відділ, який висилає.

ЗА ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

Омелян Ревюк, предс. **Д-р Л. Мишуга,** секр.

ПОВНОВЛАСТИ НА КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ.

Друковані формулярі повновластей на Конґрес Обєднання можна дістати в канцелярії Обєднання.

Адреса:

OBYEDNANYE,
. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

В кождій українській хаті повинна находитись „Свобода".

Ярослав Гашек.

МАЛЕНЬКИЙ ЧАРІВНИК

Нині вважають незаперечним фактом, що чародії та чарівниці в нашу освічену добу вимерли майже до тла. Наприклад недавно зайшов до Бенешова чародій Новак, що вже також належить до минувшини. Бо він у коршмі показував цікаву штуку, таку, що зникала пятькоронівка.

Вони обоє зникли. Пятькоронівка та чародій. Чародія найшли жандарми, пятькоронівки ні. І це був кінець чарівника Новака.

Та час до часу подибуємо по деяких хатах сліди чарівників, що в поті чола навчилися деяких штучок із книжки „Маленький Боско" або „Домашній Чародій".

Звичайно буває це хтось із родини, що каже вам робити те, що він робить. Дає вам тарілку в руки, закопчену зі споду свічкою. Він сам держить чисту тарілку, робить ріжні знаки на спідному чистому боці тарілки, а ви робите такі самі знаки на закопченому боці тарілки, потім мусите зачернений палець поставити собі на чоло та їздити ним сюди й туди, аж поки, нічого не прочуваючи, при загальній веселости всього товариства маєте страшні плями по всьому лиці.

Про такі штуки, після виконання яких ви чарівникові часом дасьте поза вуха, можете докладніше поінформуватися в „Малому Боскові" або в „Домашньому Чародієві".

Таких жартів найдете там чимало. Та які інакші є ті поучення про чародійні штучки, ніж книжка Йогана Хрістофа Віґлеба, що вийшла в 1768 році під заголовком: „Ономатольоґея куріоза, артіфіціоза ет маґіка". В тій книжці находимо наприклад на 482. стороні поучення, як застрілити кірасієра або як у повні місяця потайки позбутися зі світа ворога. Це останнє манить мене. Я не в силі відірвати очей від того благородного поучення; автор каже, що випробував його.

А саме я маю дома маленького чарівника. Всьому, що сталося та що станеться, винен мій приятель Єжек. Поправді він не є злобною людиною, одначе його помисли незглибимі. Передовсім значіння слова „приязнь", що торкається його легкодушности, розтягається у безконечність. Він любить заскочити приятелів найдивовижнішими бажаннями та дарунками. Тому могло теж статися таке, що він раз написав мені такого листа:

„Любий Друже!

„Тобі певно відомо (мені ріщуче нічого не було відомо), що наша фірма віддала мені нагляд над будовою фабрики цукру в Краґуєвачі в Сербії. Я віджджаю завтра, тому посилаю до Тебе мого сина Тому. Відколи моя жінка втекла з нашим бухгальтером, хлопець зданий лише на мене. Та мені годі брати туди девятьлітнього хлопця. Абож то я знаю, які там відносини? За якого пів року буду знова в Празі; до того часу Тома буде в Тебе. Хлопець дуже второпний, певно забавлятиме Тебе своїми чародійними штучками. Я не кличу його інакше, лише маленький чарівник. Між іншим він уміє, наприклад, проковтувати вогонь. Недавно знова вдалося йому проковтнути жабу та назад виплювати. Тобі буде з ним весело.

„Твій приятель Ульрих Єжек!"

Коли я прочитав цього листа, я підвів моє змучене лице до стелі, що заступала небо, та задріжав із жаху.

Того поганого, хитрого хлопця знав я дуже добре. Недавно пощастило йому зробити вибуховий матеріял із голівок сірників і білого порошку до зубів; ним висадив у воздух великого чорного кота. Приятель Єжек розповідав це всюди докладно з батьківською гордістю.

І ось тепер обдарував він ним мене на пів року. Посилає так преспокійно мені його, наче мішок муки, а хлопчище буде мені на долівку плювати жабами.

Де він подівається? Таж він уже повинен тут бути. Якесь таємниче прочуття заволоділо мною. Може йому щось приключилося. Може авто або трамвай?

Рано почув я стукіт до дверей. Коли я відчинив, стояв там полісмен і приказав мені йти до дирекції поліції.

„Ми замкнули вам вашого сестрінка", сказав він коротко. Я не міг пригадати собі ніякого сестрінка, якого могли би замикати; бо я маю лише одного сестрінка, та йому всього пять місяців. Я сказав, що це нелюдськість замикати немовлята, а полісмен старанно записав це в свойому записнику.

В дирекції поліції ждала мене мила несподіванка. Той сестрінок то був ніхто інший, лише син мого приятеля Єжека. Він зворушено розпрощався з батьком, схопив свій куферок із чарівницькими причандалами, а саме: чарка з подвійним дном, скриньочка, в якій зникає яйце, а вилітає канарок, і почав мандрівку по ріжних гостинницях. Девятьлітній хлопець видно хотів виступати як чародій. Повагом увійшов у гостинницю, сплеснув у долоні та сказав: „Позір, мої панове! Тепер зникне яйце". Показав кілька наївненьких, примітивних штучок, а потім став збирати гроші.

Підчас тієї чарівницької штучки його арештували. У поліції зізнав, що він мій сестрінок і що я вислав його заробляти гроші. Коли не принесе досить, то я знущаюся над ним і не даю йому їсти. Зізнав також, що він сирота, а його батько був черевомовцем.

Після того, як я цілу справу докладно розяснив, видали мені його. На вулиці сказав він нітрошечки незбентежений:

— Я хотів викликати співчуття, щоби мене випустили на волю.

— Та чому ти збирав гроші?

— Я хотів зробити вам приємність і купити вам краватку, щоби не спроваджуватися до вас із порожними руками.

Я дав йому поза вуха.

— Я не помилявся, коли зізнав, що ви знущаєтеся надімною. Ви сердитеся тому, що я не приніс вам нічого.

Щойно дома заговорив я знову до нього. Він глядів сумно перед себе, коли я став приговорювати йому до совісти, а нараз перебив мені:

— Я заложуся, за що хочете, що ви не перенесете вогню у руці!

Я обіцяв йому, що порядно вибю його, коли робитиме щось такого. Я пішов у кавярню, та перед тим старанно замкнув хату.

Уперше в житті боявся я вертатись до дому. Маленький чарівник майже нічого злого не заподіяв. На столі стояла лише стара венеціянська ваза, родинна памятка. У вазі було на твердо зварене обібране яйце, яких було кілька в моїй спіжарці.

Загадка, як це яйце продісталося таким малим отвором, скоро була розвязана. Тома пояснив це мені. Насамперед кинув папір у вазу, папір той запалив, потім угорі поклав обібране яйце і воно впало на дно вази.

Я мав три такі вази. Лише одна видержала це. Інші трісли, коли папір горів у них. Коли я перегнув маленького чарівника через коліно, щоби пімститися за знищену спадщину, він кричав:

— Я знав, що воно вкінці мусить вдатися!

На другий день підчас моєї неприсутности робив він цікаві спроби на основі вказівок „Домашнього Чародія", де сказано: Треба так зробити, аби папір упав на діл так скоро, як монета".

Він так зробив, лише, що замісць якоїсь іншої монети, взяв пятькоронівку, що її найшов у шуфляді. Привитав мене словами, що він направду нічого не винен; він забув, що я його замкнув.

Ця спроба дуже цікава. На монету кладеться клаптик паперу. Монета має впасти плоским боком. Він пояснив це мені доволі замотано. Наслідком упадку монети повстає простір без воздуха і папір паде таксамо скоро, як і монета. Одинока необережність була, що він пятькоронівку разом із клаптиком паперу випустив із другого поверху на вулицю. І справді, „Домашній Чародій" не збрехав. Воно нібито було чудове. Папірчик упав таксамо скоро, як і пятькоронівка. Він бачив, де вона впала, хотів її взяти, одначе двері були замкнені. Пятькоронівка лежала біля цеґли, призначеної для каналізації. Він уважав пів години на пятькоронівку. Аж надійшов якийсь порядно зодягнений пан. Він кликнув на того пана, щоби підняв і щоби приніс вечером до нас, поки він буде дома. Той пан прийде напевно, а я матиму приємність. Я вилічив його з тієї ідеї фікс, замкнув його в кухні, а сам сів на канапі та потонув у сумній задумі над моєю приязню з приятелем Єжеком.

Годину пізніше я сказав Томі, щоби пішов зі мною обідати. Я застав, його, як він робив щось із великим горшком.

— Я хотів переконатися, як ростуть кристали, — сказав він поважно — і розпустив у воді скриньку цукру, а коли розчин стверднув, я причепив до нього будильник.

Він витягнув палицею нещасний будильник. Увесь був покритий кристалами цукру.

— Якийсь час годинник ішов під водою, — сказав маленький чародій — та потім станув. Я міг щось іншого покласти там, та я гадав, що будильник належить до пористих (діркуватих) предметів, як того вимагає „Малий Боско". Гадаю, що воно найкраще вдасться з подушкою. Можемо в ванні розпустити пять кільо цукру та вложити до того роз-

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ ПРОГУЛЬКИ ВЕТЕРАНІВ ДО КРАЮ.

Громадяни В. Юрковський і Сярчинський порушили в „Свободі" справу прогульки американських ветеранів українського роду до землі наших батьків.

Уважаю ту справу за дуже добру й корисну. Вона притягне ветеранів більше до українських визвольних змагань. Та справа є заразом дуже важною до переведення. Я сам є ветераном і служив в американській армії в другій дивізії й є з цілої душі за таку прогульку. Але щоби вона випала дійсно гарно, та щоби була свого рода демонстрацією, то над нею треба добре призадуматися і поробити всі можливі заходи, щоби до неї притягнути як найбільше число наших ветеранів. А це справа тяжка. Тому краще не спішитися з нею, бо тут місяці, а навіть рік, не відграють великої ролі. А я вірю, що як її добре підготовимо й її спопуляризуємо між ветеранами, то вона певно вдасться.

Дмитро Яремко,
Кензас Сіти, Кен.

—o—

СПІВАЙМО З СИЛЬНИХ РАДІОВИХ СТАЦІЙ.

Не тільки я, але й многі инші пильно слідять у „Свободі" за новинками, в яких заповідають українські програми по радіо.

Ось в неділю, 28. вересня, співав Громадський Хор з Рачестер. З проспіваних 10 пісень було чути добре тільки дві. А шкода, бо Хор співав дуже гарно. Таке буває і з иншими нашими радіовими виступами. Співаємо по слабших стаціях, з яких не чути на трохи дальшу віддаль. А впрочім нам треба знати, що саме на ті години ждуть наші люде по ріжних відлюдних місцевостях. Такі години є для них великою втіхою і, порадою, бо вони звичайно не бувають на наших концертах, бо їм далеко. І це є для них великим розчаруванням, коли вони не можуть почути заповіджених радіових українських концертів.

Тому треба нам подумати над тим, щоби мати українські радіові години на добрих стаціях, та щоби знайти засоби на покриття коштів.

Лев Білик,
Гемтремк, Міш.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КЛІВЛЕНД, О.

Обєднаним і солідарним фронтом.

Заходом Стрілецького Гуртка ч. 8 скликано наради товариств, братств і сестрицв у справі спільного Листопадового Свята. Всіх репрезентантів було 30, по одному з кождої організації.

Всі делеґати поставилися до цеї справи дуже серіозно й одноголосно заявилися за те, що таке свято має бути влаштоване спільними силами, та що маємо святкувати всі спільно, без ріжниці на релігійні чи політичні переконання.

Память про нашу державну незалежність і та важна революційна боротьба, яка тепер ведеться на рідній землі, заважили на нарадах і обєднали всіх біля памяти про світлий момент, звязаний з Першим Листопадом.

Вибрано рівнож спільний комітет, котрий має занятися влаштованням свята. Комітет певний, що все українське громадянство привитає оту достойну поставу делеґатів і попре постанову щодо одного спільного державного свята громади.

В День Листопадового Свята відбудеться величавий **Маніфестаційний Похід** і вже тепер, звертається увагу на те, що не повинно забракнути в нім ні одного свідомого Українця. Хай не буде так, як це недавно писалося про похід в однім місті, де одні були в поході, а інші стояли по боках улиць і приглядалися. Того в Клівленді не може бути. Своєю присутністю у поході заманіфестуємо свою свідомість і протест проти наших гнобителів. І тому мусимо виступити гідно й масово.

Увесь дохід зі свята буде призначений на дальшу боротьбу в краю.

Комітет.

—o—

ДІТРОЙТ, МІШ.

Українці й Інтернешенел Інститут.

В Дітройті істнує інституція, яка зветься **„Інтернешенел Інститут"**. Льокаль бюра міститься при 2431 East Grand Boulevard.

Я вже працюю в тім бюрі більше як рік і завважила, що Українці дуже мало користають з нього. А це бюро працює саме найбільше для тих, що прибули до Америки з чужих країв. Воно помагає їм у судових, еміґраційних, спадкових чи яких інших справах, та виготовляє ріжні просьби і то на домагання рівнож і в рідній мові того, хто собі цього бажає.

За все те треба би платити адвокатам грубі гроші. І тому можна заощадити сотки долярів, коли хто вдається зо порадою до того бюра.

Всі народности шукають тут поради і її знаходять. Але Українці якось найменше з нього користають, хоч можуть тут розговоритися в своїй рідній мові.

Підписана працює в тім бюрі кождого четверга від 10 до 12 години рано. Бюро те інтересується дуже живо тутешньою молодіжю. І дає приміщення ріжним національним ґрупам та допомагає їм у їхніх виступах з танками, співом і т. п.

Вже з того боку вартувало би Українцям ставати членами того бюра, й ближче познайомитися з його діяльністю.

Анна Стецко.

ПРИГОДА ВІДМОЛОДЖЕНОГО СТАРЦЯ.

Пишуть про неї мадярські ґазети. Одного дня прийшли до будапештенського дому вбогих два добродії, представилися тамошній управі та спитали, чи хто з старців не схотів би відмолодитися системою Воронова. Сама операція буде зовсім легка. Тоді теж дав себе оперувати методою Воронова один фабрикант салямі, але він насамперед поставив умову, що на пробу мають зоперувати за його гроші якогось старця. Для тої операції зголосився 75-літній старець, що звався Розпонь. Три місяці після операції прийшли знову якісь два добродії просто у кімнату Розпонія, оглянули його й оставили йому такий розпорядок: „Управа міста довідалася про вашу операцію і про її успіх, тому ви тратите право дальше мешкати в домі убогих і вас взивається до 48 годин звільнити кімнату". Розпонь з журби не прижмурив очей тої ночі. Зараз рано він пішов до міського лікаря, чи не ствердив би він, що він (цебто Розпонь) усе ще є старець і що ще далеко йому до того, щоби був 18-літнім молодцем. Лікар признав, що Розпонь не є ще доволі відмолоджений тай тому все ще має право жити в домі вбогих.

— Чи то тяжко бути різбарем?

— Ні, пане, треба лише мати долото та молоток і від каменя відбивати те, чого вам не треба.

чину подушку. Здивуєтеся, скільки кристалів виросте на ній.

Найближчий ранок почався дуже гарно. Я хотів піти викупатися, та в дверях було щось розіпняте і я впав на землю. То була невидима сіть чародія Томи, ціла система чорних ниток. Їх годі було бачити в на-пів темних сінях.

Воно все мусить вдатися, почувся невинний голосочок — головнож у більшому товаристві ділає незвичайно комічно.

Вечером хотів я засвітити, одначе всі сірники гасли.

Це дуже просте, — сказав Тома в темряві.—Коли хочемо, щоби сірники гасли, то мочимо їх у розчині алуну та лишаємо, щоби висохли. То знаменитий жарт.

Тогосамого вечора, як я в клюбі грав партію шахів, йому вдалося так зручно один мій рукопис покраяти на паперову нитку довгу вісімдесять метрів. Це штучка японських штукарів одначе я не знаю, чи вони все вживають до того рукописів.

— То була ще довша нитка, сказав він покашлюючи — одначе я не міг усеї витягнути з рота. Мені здається, що я проковтнув з половину.

— То ти, Томо, — сказав я докірливо — ти смієш навіть їсти мої рукописи?

— Я прочитав маленький уступ — сказав він критично — і мені здавалося, що це нічого надзвичайного, тому його не шкода.

Того вечора я вже не питався його нічого.

Коли я рано виходив з хати, я виголосив до нього довшу промову. Хай він буде чемний, а ні то з ним буде страшно. Коли хоче робити якісь спроби, хай насамперед порадиться мене. Після довших перехресних питань, може бути, що зворушений моєю обережною добротою, признався він, що підчас моєї неприсутности хотів із рури від печі в купальні зробити родинну канону. Родинна канона то мусить бути щось страшного, бо він не хотів мені сказати щось більше. Я сховав ключ від купальні та загрозив йому, що продам його як невільника у Туреччину, коли він навіть думатиме про якусь родинну канону. Він попросив, щоби йому вільно було зяти з кухні сире яйце; він нічого ним не зробить, не розібє, нічого ним не поваляє, лише мене налякає.

Я позволив йому, бо що є яйце в порівнанні з родинною каноною?

Він дійсно налякав мене. Як я вернувся, він сказав мені, що був чемний, показав яйце та просив, щоби я покачав ним по столі. На моє здивування було це зачароване яйце. Воно все луком верталося до мене.

— Це нічого надзвичайного, — сказав незносний хлопець — в яйці треба вивертіти дірку, половину яйця треба виссати, наповнити яйце живим сріблом, а отвір заліпити мякушкою з хліба.

— Відкіляж ти взяв живого срібла?

— З барометра, — відповів він невинно. — Також дуже просто. Я відломив горішню часть рурки та витряс стільки живого срібла, скільки було треба.

Коли я хотів покарати його, він відважно сказав, що я позволив йому робити спроби з яйцем, а він же кричав за мною, що зробить із нього зачароване яйце. Тому мені не оставало нічого, як на другий день чарівника замкнути у вотер-клозеті.

І справді за цілісенький день не зробив він там ніякої штуки. Як розвиднілося, просив він мене, щоби я випустив його на волю, а він уже нічогісінько не робитиме.

Я сказав йому, що нині прийде господар поглянути, чи печі є в порядку, тому він мусить бути чемний; я буду цілий день дома. Він виглядав такий розчарований, господар прийшов перед полуднем і шпав якийсь час у печах. Зачорнив собі лице та руки і просив дати йому води вмитися. Треба було досить часу, заки Тома найшов рушник. Пропав із ним, небаром вернувся та подав рушник господареві.

Господар втирається та бачить із страхом, що його лице щораз чорніше. Вже подобав на мурина, коли глянув у зеркало. Тома з кутка дав мені знак, щоби я мовчав.

— До чорта! — скрикнув господар переляканий. — Ради Бога, що це знову?

Тома сміявся. Ми оба кинулися на чародія. Господар схопив його за вуха, я за волосся. Так чародій зложив обширне зізнання.

— Коли хочете комусь почорнити лице, то треба розтовчи ґалясівку на порошок на рушник і подайте тому, хто миється. Я вже давно приготовив це для якогонебудь гостя. Головно в більшому товаристві.

Він не скінчив говорити, бо палиця, що я її купив день тому, сподіваючися поломити її на ньому, обробляла його штанята.

Похожаю сумно вулицями. Роздумую над рецептою старого Віґлеба, по якого словам можна в місячну ніч потайки зґладити зі світа свого ворога. І день у день ходжу нарочно попри антикварію та мовчки подивляю старий мідерит. Зображено там, як спалюють чарівника Булієра на ліонському ринку, в 1572. році. Теплий чар повіває до мене з того образа...

(З чеського переклав **М. Н.**).

Якийсь доктор прохожувався раз у саді Гемілтена в Кобгемі та чудувався, що його дерева ростуть так скоро.

— Пане докторе, — сказав Гемілтен — подумайте лише, що ті дерева не мають нічого більше до роботи.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО „КРИТИКУ" П. БОНДАРЯ.

В закінченій відповіди п. Бондаря п. В. Авраменкови в „Свободі" з 17. вересня ц. р. читаємо, що замітки, які подав п. Бондар з приводу української штуки в Америці, були звернені, щоби викликати ширшу дискусію в цій справі. Дальше п. Бондар каже, що „п. Авраменко звів усю полеміку з ним до вузеньких меж звичайної балаканини."

З цих слів видко, що це була полєміка, а не критика. Тому й не диво, що вона не викликала ширшої дискусії, якої п. Бондар сподівався. Однак в тій полєміці були порушені важні громадянські справи, як: виховання молодіжи, поведення учителя при навчанню і т. п., над чим повинна вивязатись ширша дискусія. Та й пороблені закиди п. Авраменкови являються немаловажними, про що повинні забрати голос шановні громадяне.

Колиб критика п. Бондаря була розважна, в якій не добачувалосяб недобрих намірів, оперта на правді, вона булаб пожаданою і з такою критикою і сам п. Авраменко мусів би числитись. Та коли критика прибирає форму полєміки, в якій і читач добачує якусь особисту ненависть і лайку, то й не диво, що п. Авраменко змушений був давати відповіди подібного змісту.

Говорячи про критику, треба сказати, що хто береться критикувати громадянських діячів, повинен бути при тім дуже обережним, хоч би задля отсих причин:

1. Українське громадянство не є призвичаєне до критики, тому такого рода критику, як п. Бондаря, принимає як вказану невмілість дотичної особи, яка на думку критикуючого взялася не за своє діло.

2. Нерозважна критика наносить нераз необчислену шкоду й гальмує дальший розвій зачатого діла.

Тому в критиці треба оминати особисті порахунки, що якраз зводить її з правої дороги.

Коли беремо за примір другі культурні народи, то при тім не треба забувати, що ті народи є виховані на критиці, вони послугуються критикою як засобом до поліпшення громадянського життя, а в нас виходиться з „критикою" тоді, коли мається на думці пошкодити, або знищити якусь діяльну, але немилу критикуючому одиницю, або й організаційне тіло.

І коли між суперниками вивязалась дискусія про виховання молоді, вона не повинна закінчитись без якогось висновку.

П. Бондар силується доказати п. Авраменкови невміле поведення з молодіжю при науці, як і з їх родичами, при чім покликується на педаґоґіку американської школи; п. Авраменко стоїть при своїм і рівнож покликується на ті самі системи. В цім є питання: чи мається дітей при навчанню карати, чи ні?

Підписаний має до діла з навчанням української дітвори й тому чує себе морально обовязаним забрати в цій справі голос.

Учителеви при навчанню не лицює послугуватись фізичною (тілесною) карою. Однак в деяких случаях учитель є змушений примінити й цего рода кару; та всеж вона не повинна бути ні биттям по тілі, ні тяганням за вуха, а тільки ударом лінійкою по руці.

Є много моральних кар, які дуже добре надаються чи то до вдержання порядку в школі, чи то до поступу в шкільній науці. Тільки треба дібрати відповідну кару до провини й до успосіблення ученика.

Проступком учителя є, коли він в присутности дітей понижує родичів, хочби й винуватих, такcамо, як проступком було би, колиб родичі понижували перед дітьми учителя.

Коли учитель хоче вказати на хиби родичів, які й дітям є знані, повинен робити це дуже обережно, науково. На примір пояснюється дітям, що вони, яко ученики, повинні знати, що й як шкодить людині. Беручи предмет пр. пиянство, картоґрайство, чого допускаються деякі родичі, звертається увагу дітей на джерело такого поведення. Повстає воно з незнання, яке знову повстає з причини наших відвічних ворогів, котрі ріжними способами старалися і досі не допускають світла науки, а затемнюють наш нарід для своїх цілий.

Подібним викладом учитель не понижить родичів перед дітворою, а защепить ненависть до темноти й до всіх, що темноту щирять. Цим піднесе вагу знання, науки, за що дитина повинна дбати.

І коли п. Бондар публично в часописи закидує п. Авраменкови невміле поведення супроти дітей і родичів, (що діти читають) робить це подібно, як учитель, котрий перед дітьми виказує блуди родичів.

Забуває п. Бондар, що п. Авраменко до успіху своєї тяжкої праці мусить мати повагу учителя, як від дітей так і від родичів, а такою „критикою" п. Бондар не піддержить, а підкопує ту, яку він своїм таланом, знанням і тяжкою працею на ниві народній собі здобув.

Йосиф Буката.

(Хоча слово „полєміка" походить від грецького слова „полємос", яке значить „війна", то нині в світі воно не має ніякого военного значіння. Полєміка виринає, коли двох людий ріжниться в поглядах і кождий з них виступить публично з обороною своїх поглядів проти другого. Збирається демократична конвенція та новоіменований кандидат виступить проти републиканської програми, і вже маємо полєміку. Виступить проти прогибіції, а католицький професор виступить з обороною католиків, і вже маємо полєміку. В українській літературі велику ролю грала свого часу полєміка між православними й унїятами. В самім слові. полєміка ще нема нічого такого, що заслугує на моральний осуд. Бувають люди, які заслугують на моральний осуд, коли вони не виступають з полємікою проти великого громадського лиха. А й бувають люди, які виступають з полємікою про маловажну справу й через те заслугують теж на моральний осуд. Ось дописуватель чує себе морально зобовязаним забрати слово про виховання дітий, і критикувати й розводити полєміку, і сего йому певно ніхто не возьме за зле, коли він додасть щось до людського знання.

Дописуватель дає до зрозуміння, що відповідь гр. Авраменка не була така, як повинна бути, але гр. Авраменко був примушений давати таку відповідь, бо гр. Бондар замісць критики почав полеміку. Навіть хоч би полеміка була чимось злим, то чи справді те, що гр. Бондар зробив щось невідповідно, дає гр. Авраменкови право робити теж зле? Чи примірoм неприлична критика дає другому право бути теж неприличним?

Дописуватель критикує й гр. Авраменка, коли сей справді критикував родичів перед дітьми, але рівночасно критикує й гр. Бондаря за критикування гр. Авраменка, як учителя. Дописуватель звертає увагу гр. Бондареви, що коли вчитель не повинен понижати батьківської влади перед дітьми, то знова батьки не повинні понижати перед дітьми вчителевої влади. Коли вчитель пошкодить науці дітий, коли він буде підривати владу батьківську, то знова родичі будуть теж шкодити собі й дітям, коли вони будуть підривати владу чи повагу вчителя. Се все дуже цікаві, і певно важні, точки, і дописуватель добре робить, що на них звернув увагу.

Що однак зробити з родичами, котрі підривають повагу вчителя, та що зробити з учителями, що підривають повагу родичів, а тим самим посередно й свою власну працю з дітьми? — Ред.).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На мотилів для Музею ім. Тараса Шевченка у Львові.

На руки п. Скубової зложено на закупно колекції мотилів для музею ім. Т. Шевченка $43. Закуплені мотилі повезла п. Скубова до краю.

Жертвували слідуючі: А. Скубова $3.00; по $1: А. Борак, І. Тураш, В. Дубас, С. Лукіянський, М. Близнак, М. Фенчинський, П. Стасюк, Й. Ваврів, Чупіль, Чернецький, В. Юрковський, М. Кобзістий, П. Матлай, Т. Ткачук, М. Максимович, А. Пасічник, П. Свистун, Ля Салле, Ц. Стасюк, М. Воробець, М. Задорецький, С. Дембіцький, Й. Королюк, Ф. Котович, Ст. Ковальчук, І. Скубівна, А. Сивець, п-ні Кірк, п-ні Карпентер, К. Будневська, Ю. Яремова, Я. Вірська, А. Стефон, М. Гайворонський, д-р Л. Мишуга, О. Ревюк, В. Ємець, П. Середа, Ю. Кириченко, М. Кінаш; Дроботій 50 цнт.

А. Сивець.

ПШЕНИЦЯ ЗПЕРЕД 5,000 ЛІТ.

Від часу відкриття скарбів у гробі Тутанкамена другою важною подією для археольоґів світа є розкопки в Ур у Мезопотамії, батьківщині Авраама. В Ур натраплено на велике цвинтарище зперед яких 3,500 літ перед Хр. Небіщиків хоронили тоді так, що цілком зодягнених завивали в мату і складали до гробу. Що належало до небіщика, це давали йому до гробу. В руки вкладали йому чашу з паленої глини або з міди. До чаші давали мабуть воду. Звичай цей заховався ще в Арабів, які ставлять на гробі чашу з водою. Час до часу розпалювали біля гробу огонь, що було споминoм давнього палення тіла. Володарів, самособою, хоронили величаво, що можна догадуватися з дивних чотирокутних каменів, які найдено в Ур. На такім камені є плоскорізьба, що зображає віз, тягнений чотирма львами. Перед возом іде мущина, а за ним другий, що держить поводи. Віз порожний, але накинена на нього є шкіра лямпарта. На возі є зброя, мабуть померщого короля. Різьба це мабуть фраґмент із королівських похоронів. Найдено теж золоті і срібні прикраси, лямпи, мидниці і т. д. Крім того найдено вирізблену металеву голову лямпарта. В Джемдет Назр біля Кіш (також на тій території, що Ур) найдено в однім домі богато пшениці, що мусить мати бодай 5,000 літ, що доказують предмети, найдені в такій самій глибині. Досліди виказали, що пшениця є з роду Трітікум-Турґізум, що є дуже плідна. Зерно невелике, темно-червоне і тупе на кінцях. Потверджуються вісти клясиків про незвичайну плідність вавилонської пшениці.

Безпека запевнена.

Яків II., князь Йорку, вертався раненько з полювання та стрінув свого брата, короля Карла, що проходжувався по Гайдпарку. Князь сказав, що це небезпечно для короля. На те король:

— Будь спокійний, брате, та краще пильнуй себе. Ніхто в усій Англії не хотів би вбити мене, щоби зробити королем — тебе!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ